

Alt-right: γνωρίζει η Αριστερά τι ποιεί η Δεξιά;



Σε ποιο βαθμό οι εγχώριες πολιτικές εξελίξεις πρέπει να αντιμετωπίζονται αποκλειστικά ως τέτοιες; Είναι οι τελευταίες ελληνικές εκλογές τοπικό φαινόμενο ή αποτέλεσμα μιας ευρύτερης παγκόσμιας τάσης; Πώς ο καπιταλισμός τοπικά και ευρύτερα καταφέρει να αναπαράγεται με τόση επιτυχία; Πώς καταλήξαμε να διαπραγματευόμαστε τα μέχρι πρότινος κεκτημένα; Τι συνέβη στην παρακαταθήκη του δυτικού κοινωνικού κράτους του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα; Ποιες οι ευθύνες της αριστεράς; Τι θα μπορούσε να είχε γίνει διαφορετικά;

Συνειρμικά και αναπόδραστα τα ερωτήματα αυτά τίθενται με αυξημένη ένταση λίγο μετά τις εκλογές της 25 Ιουνίου 2023. Εκτός από το μεγάλο ποσοστό της ΝΔ, μια πλειάδα νεοσυντηρητικών, φονταμενταλιστικών, φασιστικών και νεοναζιστικών σχημάτων μετρούν αθροιστικά ένα καθόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό. Χωρίς αμφιβολία θα υπάρξουν πολλές απόπειρες ερμηνείας αυτής της δυσοίωσης πραγματικότητας. Και σωστά, γιατί τα εκλογικά αποτελέσματα ανατρέπουν – μάλιστα αντιστρέφουν – μια ιστορική διαχωριστική γραμμή που θεωρούσαμε παγιωμένη: στην Ελλάδα δημοκρατικοί και μοναρχικοί, αργότερα προοδευτικοί και συντηρητικοί μετρούν τις δυνάμεις τους στο 60 – 40. Η οφθαλμοφανής μετατόπιση έχει κατά τη γνώμη μου ονοματεπώνυμο: Alt-right.

Τι είναι η alt-right;

Η alt-right είναι το νήμα που συνδέει εγκληματικές οργανώσεις μαχαιροβγαλτών με τα ρετιρέ της εξουσίας, το lifestyle της καθημερινότητας με τον στρατηγικό σχεδιασμό πολυεθνικών και κυβερνήσεων και εκτείνεται από το μπακάλικο της φτωχογειτονιάς ως τους κυβερνητικούς θώκους. Θα τη βρούμε στη δουλειά, στο λεωφορείο, στις Βρυξέλλες και στο Καπανδρίτι. Συμπεριλαμβάνει ακτιβιστές και ρεφορμιστές, φονταμενταλιστές και μοντερνιστές, νέους και γέρους. Συνδέει τον Ντόναλντ Τραμπ με τη Ζωή Κωνσταντοπούλου, τον Μπερλουσκόνι με τον Κασιδιάρη, τον Παναγιώτη Ψωμιάδη με τον Βίκτορ Όρμπαν, τον Μητσοτάκη με τον Τάσο από τη γειτονιά. Η «εναλλακτική δεξιά», με άλλα λόγια, είναι συνώνυμο της τρέχουσας δεξιάς ηγεμονίας. Είναι η διαταξική συνταγή για ανανέωση των οργανωτικών, κοινωνικών και – γιατί όχι – των κινηματικών πόρων της αντίδρασης.

Γιατί πρέπει να μας προβληματίζει η alt right;

Πρόκειται για πολιτικό και ταυτόχρονα πολιτιστικό φαινόμενο και γι' αυτό άξιο λόγου. Γιατί ένα πολιτικό φαινόμενο με πολιτιστικό υπόβαθρο είναι πραγματικά επικίνδυνο τόσο παροντικά όσο και

μελλοντικά. Πρέπει να μας προβληματίζει η alt-right κυρίως επειδή αποτελεί το σημαντικότερο τρέχον εργαλείο της παγκόσμιας ελίτ στο να μετατοπίζει ολόκληρο το πολιτικό φάσμα προς τα δεξιά. Το «ολόκληρο» περιλαμβάνει και την αριστερά. Ένας ακόμη λόγος: η εναλλακτική δεξιά δραστηριοποιείται σε ένα πεδίο μέχρι πρότινος προνομιακό της αριστεράς: σε αυτό του κινηματικού ριζοσπαστισμού. Το κάνει τόσο πετυχημένα που μοιάζει να έχει κλέψει το σφρίγος της κινηματικής αριστεράς. Η alt-right διαδίδει την αμάθεια που την χαρακτηρίζει και την αναπαράγει. Παρουσιάζει δηλαδή ένα είδος πολιτικής αυτάρκειας και ανθεκτικότητας που είχαμε καιρό να δούμε. Το πετυχαίνει με όλα τα μέσα και ακουμπάει έντονα στα ηλεκτρονικά μέσα της εποχής. Κατόρθωσε να εκμεταλλευτεί την επανάσταση των σόσιαλ μίντια προς όφελός της προκειμένου να δικτυωθεί και να εδραιωθεί. Αυτό βέβαια δεν το έκανε μόνη της αλλά με τη βοήθεια της ελίτ και των MME, όταν η πολιτική σημασία της είχε αναγνωριστεί ως πολιτικά χρήσιμη.

Σε ποιο περιβάλλον αναπτύσσεται η alt-right;

Εξ ορισμού ανορίωτος και ολοκληρωτικά αδίστακτος, ο υπαρκτός αναρχοκαπιταλισμός φαντάζει πιο ισχυρός από ποτέ. Ακόμη παραπέρα, η θεσμοποιημένη ασυδοσία, κατά πολλούς η κανονικότητα, μοιάζει να έχει αυτονομηθεί από οτιδήποτε ανθρώπινο: ως μια ρεαλιστική εκδοχή του matrix χρησιμοποιεί τους ανθρώπους – εκμεταλλευτές και εκμεταλλευόμενους – ως ξενιστές: οι φτωχοί λειτουργούν ως πλαγκτόν και είναι αναλώσιμοι, οι πλούσιοι, επίσης. Είναι βέβαιο πως αν εξέλειπαν μονομιάς οι τριάντα πλουσιότεροι άνθρωποι του πλανήτη η οικονομική πολιτική που τους ανέδειξε απλώς θα τους αντικαθιστούσε εν ριπή οφθαλμού: το σύστημα γνωρίζει πώς να αναπαράγεται. Το υποβρύχιο των ελίτ βυθίστηκε, οι εκμεταλλευτικές δομές που τους κατέστησαν ελίτ υφίστανται και χωρίς αυτούς.

Ποια τα χαρακτηριστικά που κατέστησαν την alt-right ιδανικό όχημα μεταφοράς του καπιταλισμού στο επόμενο εξελικτικό του στάδιο;

Αν τα πράγματα έχουν κάπως έτσι, τότε είναι λογική η ανάγκη ενός σχεδίου αντίδρασης τόσο στην αναμενόμενη επόμενη καπιταλιστική κρίση όσο και στην απρόβλεπτη μετεξέλιξη του ίδιου του καπιταλισμού μέσω της ίδιας κρίσης. Και αν ισχύει και αυτό, τότε θα πρέπει να κατανοήσουμε από πού έρχεται, πού πάει και πώς μεταφέρεται στην επόμενη γενιά η καπιταλιστική τεχνογνωσία. Χρειάζεται δηλαδή να συνεχίσουμε το αναλυτικό μαρξικό εγχείρημα, το οποίο είναι ακριβώς αυτό: μια κριτική σπουδή του καπιταλισμού. Ένα τέτοιο εγχείρημα δεν λύνεται τοπικά. Περισσότερο από ποτέ χρειαζόμαστε μια νέα, ευρεία Διεθνή. Η alt-right έχει. Εμείς όχι.

Συνοψίζω: Η alt-right είναι το σημείο συνάντησης της δεξιάς με το κίνημα. Οι άνθρωποι που την ενδυναμώνουν και τη συντηρούν παγκοσμίως δεν είναι δεξιοί του καναπέ αλλά υπερσυντηρητικοί ακτιβιστές. Η δυναμική της, η απεύθυνσή της, τα επικοινωνιακά εργαλεία της έχουν παγκόσμια, όχι τοπική, διάσταση. Alt-right σημαίνει ανορθολογισμός. Σημαίνει συνωμοσιολογία. Σημαίνει σκοταδισμός, αντίδραση, ρατσιστικό μίσος και υπό αυτή την έννοια αποτελεί το μεταπολεμικό

ισοδύναμο τον φασιστικών και ναζιστικών κινημάτων κατά τον μεσοπόλεμο: ο Χίτλερ δεν ανακάλυψε τον αντισημιτισμό. Τον εκμεταλλεύτηκε. Με απλά λόγια ο καπιταλισμός σπέρνει φτώχεια και θερίζει αμάθεια. Η alt-right δηλαδή δεν είναι φαινόμενο που εκδηλώθηκε μέσα από μια απροσδιόριστη κοινωνική τυχαιότητα. Αντίθετα, μεσολάβησαν χρόνια νεοφιλελευθερισμού για να αναδυθεί και να θεμελιωθεί. Ως εκ τούτου δεν μπορούμε να περιμένουμε ότι θα εκλείψει έτσι απλά χωρίς να εξαλειφθούν οι παράγοντες που την τροφοδοτούν. Ωστόσο, η τρέχουσα καπιταλιστική στρατηγική δεν χαράσσεται κεντρικά, δεν εφαρμόζεται συντεταγμένα, παρά βασίζεται σε μια χαοτική συνάρτηση που εξυπηρετεί τα σχέδια όσων έχουν τη δύναμη να την εκμεταλλευτούν. Είναι λάθος, για παράδειγμα, να θεωρούμε την διεθνή επικράτηση της alt-right ως ένα σχέδιο που εφαρμόστηκε αποκλειστικά από τα πάνω. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα μη σχέδιο, για μια αντίδραση που προέκυψε (ή επικράτησε με όρους φυσικής επιλογής όπως επιτάσσει το πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς) από τα κάτω και στη συνέχεια υιοθετήθηκε, στηρίχθηκε και φυσικά χρηματοδοτήθηκε με απίστευτη ταχύτητα από τα πάνω.

Συνδέεται η εναλλακτική δεξιά με την αριστερά;

Η κοινή συνισταμένη λοιπόν της alt-right και της κινηματικής αριστεράς είναι η ριζοσπαστικοποίηση. Ξενίζει ο όρος τα αριστερά κοινοβουλευτικά επιτελεία που μάχονται για τον μεσαίο χώρο. Φοβίζει, λένε, το συντηρητικό ακροατήριο. Ωστόσο με μια δεύτερη ανάγνωση ζούμε αυταπόδεικτα σε ριζοσπαστικούς καιρούς. Όλα αλλάζουν με ιλιγγιώδεις ρυθμούς. Η κοινωνία, η τεχνολογία και – spoiler alert – η στρατηγική της δεξιάς αλλάζει τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές. Προς τα πού; Προς το ριζοσπαστικότερο. Με λίγα λόγια η δεξιά προκαλεί το κύμα (τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά προβλήματα) και στη συνέχεια σερφάρει πάνω του. Η αριστερά, επιφυλακτική στη μεγάλη της αντίφαση, θέλει – υποστηρίζει – βαθιές αλλαγές, ακόμη και ανατροπές. Τις θέλει όμως με σύμμαχο τη βεβαιότητα. Θέλει – λέει – να φύγουμε από το κοινωνικό και πολιτικό μοντέλο, να φύγουμε από το παραγωγικό μοντέλο. Ταυτόχρονα όμως έχει αναγκαστεί να μετατραπεί σε θεματοφύλακα της αστικής νομιμότητας παίζοντας άμυνα την ώρα που δέχεται επίθεση από τα δεξιά. Όσο αυτή η αντίφαση δεν λύνεται, η δεξιά θα καρπώνεται τόσο τη συντηρητική όσο και τη ριζοσπαστική ψήφο και με την ελαστικότητα που τη διακρίνει θα τις αναμιγνύει σε ένα εκρηκτικό για τις κοινωνίες μείγμα.

Τι χρειαζόμαστε;

Υπό αυτή την έννοια, αν θέλουμε να μιλήσουμε για μια σύγχρονη αριστερά αυτό μπορεί να γίνει μόνο υπό όρους κατάρρευσης της ηγεμονίας της alt-right. Χρειαζόμαστε ένα αντικίνημα και μάλιστα παγκόσμιο. Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, η τωρινή παγκόσμια αριστερά μοιάζει να έχει χάσει το «αντί» χωρίς ταυτόχρονα να μπορεί να μιλήσει θετικά. Άνευρη και άτολμη παλινδρομεί ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον σε ένα παρόν που φτιάχνει ο αντίπαλος. Ούτε τόσο αντικαπιταλιστική πια ούτε τόσο επίκαιρη και εμπνευσμένη όσο απαιτούν οι καιροί. Αναφέρομαι τόσο στις κοινοβουλευτικές όσο και στις εξωκοινοβουλευτικές εκδοχές της αριστεράς. Από τη μια πλευρά, η κοινοβουλευτική

αριστερά μοιάζει να έχει παρατήρει τις προσπάθειές τις για από τα κάτω σχεδιασμό. Αυτό τείνει να γίνει κατεξοχήν έργο των εκάστοτε ηγεσιών. Και από την άλλη, το γεγονός αφορά βεβαίως - και πρώτιστα - και την εξωκοινοβουλευτική αριστερά. Εδώ υπεισέρχεται η θεωρία των κινημάτων. Όποτε αυτά εμφανίσθηκαν δυναμικά άλλαξαν τον ρου της ιστορίας, ωστόσο και αυτά βρίσκονται μπροστά σε μια μεταβατική φάση. Δεν έχουν βρει ακόμη τον βηματισμό τους. Είναι βέβαια θέμα χρόνου να τον βρουν. Η οργανωμένη αριστερά, ωστόσο, θα είναι έτοιμη να τα υποδεχθεί και να διδαχθεί από αυτά, στηρίζοντας με αυτόν τον τρόπο το θεσμικό επιστέγασμα ενός κινηματικού κύκλου; Για να το θέσω απλά, στο τέλος του επόμενου κινήματος θα υπάρξουν νόμοι, θεσμοί, πολιτική παρακαταθήκη μεγάλης πνοής; Αυτό θα έπρεπε να είναι το διακύβευμα. Γιατί βεβαίως όσο επιμένουμε να διαχωρίζουμε θεωρητικά τον ρεφορμισμό από την επανάσταση τόσο δεν αντιλαμβανόμαστε πως στη μεγάλη εικόνα οι δύο έννοιες είναι συμπληρωματικές και ανατροφοδοτούμενες, όχι αντιθετικές. Οι θεσμικές αλλαγές πάτησαν πάντοτε πάνω σε ένα πετυχημένο κίνημα. Και όλα ανεξαιρέτως τα κινήματα εκκινούν από κάποιο θεσμικό κεκτημένο. Ευρύτερα, οι κοινωνικές διεργασίες δεν υφίστανται σε κενό.

Τρία είναι νομίζω τα στοιχεία που μας χρειάζονται και δεν είναι καινούρια. Πρώτο: η Δημοκρατία. Οι αριστερές ηγεσίες στην πλειονότητά τους μοιάζουν να παίρνουν το παιχνίδι πάνω τους. Οι αριστεροί ψηφοφόροι τους συμφωνούν: σε περιόδους κρίσης είναι απαραίτητο να υπάρχει σύμπνοια, κεντρικός σχεδιασμός, προσωπικότητες που θα οδηγήσουν. Είναι απαραίτητο να υπάρξει μια υποχώρηση της οργανωτικής δημοκρατίας. Δεν υπάρχει χρόνος για δημοκρατικές διαδικασίες. Αν επεκτείνεις τη λογική αυτή θα προσκρούσεις σε βασικά αριστερά αξιώματα. Μοιάζει η παγκόσμια αριστερά να ομνύει στη δημοκρατία μόνο ως ηθικό μέγεθος και όχι ως πολιτικό εργαλείο. Κάνει λάθος. Η αξία της Δημοκρατίας είναι πρώτιστα πρακτική: λειτουργεί. Και όταν λειτουργεί καλά τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά.

Δεύτερο: Η διεθνιστική προσέγγιση. Ας είναι αυτή αποκεντρωμένη. Οι ανάγκες και οι επιθυμίες μας είναι διαχρονικές και ίδιες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου. Γιατί οι διεργασίες μας, τα κινηματικά μας εγχειρήματα να μην σχηματίσουν μια νέα Διεθνή; Γιατί και σε αυτό το στοιχείο να υπερτερεί αντιφατικά η κατά τα άλλα εθνικιστική *alt-right*; Ποια είναι η τελευταία φορά που υπήρξε πετυχημένο κίνημα με αμιγώς τοπικά χαρακτηριστικά;

Τρίτο: Ο πολιτισμός. Όρος κάποτε συνώνυμος της αριστεράς, μπορεί να την οριοθετήσει και να την επεκτείνει, να την αναζωογονήσει και να την προστατεύσει από εχθρούς και φίλους, να τη συσπειρώσει και να την εμπνεύσει. Ο πολιτισμός είναι αυταξία και μέσο. Ας το θυμηθούμε και ας συναντηθούμε εκεί που φυτρώνει.

Στον 21ο αιώνα βιώνουμε έναν καπιταλισμό από τα κάτω. Αυτό δεν σημαίνει πως ο καπιταλισμός αρέσει στους από κάτω. Σημαίνει όμως πως κανένα πολιτικό σύστημα δεν επιβιώνει για πολύ χωρίς ηγεμονικό αφήγημα, χωρίς κοινωνικές δυνάμεις που να το στηρίζουν ή έστω να το ανέχονται. Σημαίνει πως η δεξιά μπορεί να είναι συστημική και να καμώνεται την αντισυστημική με επιτυχία. Η αριστερά όμως δεν μπορεί να κάνει το αντίστροφο. Μπορεί να είναι ένα από τα δύο. Γιατί

διαφορετικά δεν την πιστεύει κανείς, ούτε οι ρεφορμιστές ούτε οι επαναστάτες. Χρειαζόμαστε μια αριστερά από τα κάτω.

Ο Γιώργος Τσιρίδης είναι Ιστορικός, Δρ. Πολιτικής Επιστήμης